

Звіт
про громадське обговорення
проекту наказу Міністерства освіти і науки України
«Про внесення змін до Порядку надання грифів навчальній літературі
та навчальним програмам»

1. Найменування органу виконавчої влади, який проводив обговорення

Міністерство освіти і науки України.

2. Зміст питання або назва проекту акта, що виносилися на обговорення

Міністерство освіти і науки України здійснює заходи щодо підвищення якості навчальної літератури. Із цією метою розроблено новий Порядок надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам (далі – Порядок), який затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 20 липня 2020 року № 931, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 11 листопада 2020 року за № 1119/35402.

Проект наказу Міністерства освіти і науки України «Про внесення змін до Порядку надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам» (далі – проект акта) розроблено відповідно до пункту 8 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630.

Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо вдосконалення науково-методичного забезпечення освіти та якості навчальної літератури» деталізовано процедуру експертизи навчальної літератури, що здійснюється на засадах прозорості, доброчесності, фаховості та незалежності експертів, не допускається здійснення експертизи особами, які перебувають в умовах конфлікту інтересів, на законодавчому рівні заборонено протиправний тиск на осіб, які здійснюють експертизу. Експерти несуть відповідальність за доброчесність та якість їхніх експертних висновків у порядку, встановленому законодавством та угодами, укладеними з ними центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки визначає установу, що організовує здійснення експертизи навчальної літератури, навчання експертів, проводить заходи щодо забезпечення якості експертизи та дотримання принципів академічної доброчесності.

Отже, метою проекту акта є удосконалення правового регулювання механізму здійснення експертизи, надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам та рекомендацій щодо використання їх в освітньому процесі.

Громадське обговорення проходилося у формі електронних консультацій. Матеріали до проекту акта було розміщено в розділі «Громадське обговорення» офіційного вебсайту Міністерства освіти і науки України (www.mon.gov.ua) з 03.01.2023.

Зауваження та пропозиції до проєкту були надіслані на електронні скриньки (zso.imzo@gmail.com та o_khomenko@mon.gov.ua) та розглядалися до 23.01.2023.

3. Інформація про осіб, що взяли участь в обговоренні проєкту

У ході обговорення проєкту акта було отримано зауваження та пропозиції від 4 юридичних особи: Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України (далі – НАПН), ГС «Українська асоціація видавців та книгорозповсюджувачів» (далі – Асоціація), Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області (далі – Навчально-методичний центр) та Громадська рада з питань співпраці з церквами та релігійними організаціями (далі – Громадська рада), а також Садовніченко Ю. О.

4. Інформація про пропозиції, що надійшли до Міністерства освіти і науки України за результатами обговорення проєкту акта

За результатами громадського обговорення проєкту акта на вебсайті Міністерства освіти і науки України надійшло понад 46 пропозицій, які стосувалися уточнення та/або доповнення деяких пунктів до проєкту Порядку.

5. Інформація про рішення, ухвалені за результатами обговорення:

Під час доопрацювання проєкту враховано (частково враховано) або відхилено такі пропозиції.

Перш за все, відповідно до зауваження НАПН змінено назву проєкта акта на «Порядок здійснення експертизи, надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам».

Також за пропозицією НАПН, у підпункті 3 пункту 5 розділу I після слів «навчального предмета» додано слова «(інтегрованого курсу)».

Не підтримано пропозицію Громадської ради щодо підпункту 4 пункту 5 розділу I, разом з тим у цьому підпункті слова «духовно-релігійного спрямування» замінено на слова «релігійного спрямування».

Враховано зауваження Навчально-методичного центру щодо пункту 6 розділу I: замінено слова «державним стандартами професійної (професійно-технічної) освіти» на слова «державним освітнім стандартами з конкретних професій». Також до різновидів навчальної літератури додано навчально-практичні посібники.

До пункту 10 розділу I Асоціацією внесено пропозицію щодо ведення Каталогу надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам (далі – Каталог) та заміну його електронним реєстром, де відображаються відомості про всі етапи розгляду питання щодо надання грифа. Ця пропозиція є не на часі, оскільки ведення такого електронного реєстру передбачає розроблення нового програмного забезпечення та, відповідно, залучення додаткового фінансування.

Разом з тим, враховано зауваження Асоціації стосовно пункту 12 розділу щодо оприлюднення на вебсайті Установи (Державна наукова

установа «Інститут модернізації змісту освіти») та/або на спеціальному інформаційному ресурсі експертних висновків, також пропозицію НАПН залучивши з цього абзацу слова «, які потенційно можуть видаватися за кошти державного та/або місцевого бюджетів».

У проєкті акта у пункті 15 розділу I запропоновано, що гриф надається строком до п'яти років та спливає 01 липня відповідного року. Разом з тим, НАПН та Асоціація висловили заперечення щодо цього, тому вирішено залишити попередню редакцію, що гриф надається строком на п'ять років та спливає 01 липня відповідного року.

Навчально-методичним центром внесено уточнення до пунктів 5, 6 та 8 розділу II, які враховано. Так, уточнено, що членами Комісії можуть бути майстри виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Відхилено пропозицію, що членами експертної групи можуть бути викладачі, майстри в/н та роботодавці тих закладів, де обрали даний підручник або навчальна література будь-якого формату апробацію, оскільки поки не визначено процедури проведення апробації.

До пункту 9 розділу II висловлено Асоціацією та НАПН діаметрально протилежні позиції щодо того, які особи не можуть бути у складі Комісії, експертної групи. Редакція цього пункту залишилась без змін.

Враховано пропозицію НАПН та Асоціації щодо пункту 12 розділу II. Слова «відповідальний секретар» відповідно додано в трьох абзацах цього пункту.

Також взято до уваги пропозицію Громадської ради та Асоціації. До пункту 14 розділу II додано абзац такого змісту: «Заявник (або його представник) може брати участь в обговоренні під час засідання Комісії поданого ним об'єкта грифування.».

НАПН запропоновано зміну до пункту 15 розділу II щодо того, протоколи та витяги з протоколів засідань щодо ухвалення рішення Комісії підписує її голова (за його відсутності – заступник) та відповідальний секретар Комісії або працівник Установи, який тимчасово виконує його повноваження та всі члени Комісії. Оскільки членами Комісії є особи, які перебувають на території України й, навіть, закордоном ця вимога є невиконаною. Також не враховано зауваження до підпункту першого пункту 1 розділу III стосовно вилучення методичних рекомендацій щодо використання об'єкта грифування в освітньому процесі під час подання об'єкта грифування, оскільки це стосується електронних підручників та посібників. Проте взято до уваги пропозицію щодо вилучення слова «відредагований» при описі рукопису, що подається.

Садовніченком Ю. О. було запропоновано додатковий пункт до розділу III: «4. Лист-клопотання та відповідні документи для отримання грифа навчальними програмами у сфері повної загальної середньої освіти подаються до 31 серпня (за два роки до початку їх впровадження), а рештою об'єктів грифування – до 31 серпня (за один рік до початку їх впровадження).» Пропозицію не ухвалено, оскільки це обмежує право авторів. Проте, іншу пропозицію враховано до пункту 15 розділу III щодо

того, що протоколи та витяги з протоколів засідань підписуються, у тому числі за допомогою електронного цифрового підпису.

Пропозиція Асоціації до пункту 1 розділу IV щодо визначення експертів програмним шляхом за допомогою генератора випадкових чисел ускладнить роботу Комісії. Також зауваження до цього пункту, що експертний висновок оцінки якості об'єкта грифування має складатися відповідно до Методичних рекомендацій «Про здійснення комплексної експертизи об'єктів грифування (крім електронних) та критеріїв їх оцінювання з метою оцінки доцільності надання відповідного грифа Міністерства освіти і науки України» неможливо врахувати, оскільки вищезазначені рекомендації не є нормативно-правовим актом. Водночас до цього пункту внесено новий абзац: «Експерти несуть відповідальність за добросовісність та якість їхніх експертних висновків», запропонований НАПН.

До пункту 2 розділу IV про те, що експертиза проводиться з урахуванням принципів професійності, об'єктивності, неупередженості, конфіденційності та компетентності додані слова «академічної добросовісності» за пропозицією Навчально-методичного центру.

За пропозицією Асоціації додано два нових абзаци до пункту 4 розділу IV:

«Антидискримінаційну експертизу об'єкта грифування здійснює один член відповідної комісії та/або експертної групи, визначений її головою (за його відсутності — заступником голови).

Висновки антидискримінаційної експертизи передаються на розгляд відповідної предметної (галузевої) експертної комісії, яка за результатами комплексної та антидискримінаційної експертизи ухвалює остаточне рішення». У зв'язку із зазначеним внесено відповідні зміни до пунктів 1 і 5 цього розділу.

Крім того, Асоціацією до декількох пунктів запропоновано встановити короткі (два-три дні) строки щодо надсилання висновків, витягів з протоколів тощо. Проте, у зв'язку з введенням воєнного стану в Україні, відключенням електроенергії та відсутністю інтернету, складним режимом роботи Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» на сьогодні ця пропозиція є неприйнятною. Водночас внесено зміни до пункту 7 розділу IV щодо фіксування терміну проведення засідання комісії з розгляду доопрацьованого об'єкта грифування – 30 календарних днів.

Водночас, не підтримано ініціативу Асоціації щодо впровадження процедури апеляції, оскільки це ускладнює та подовжує процедуру надання грифа. З метою забезпечення прозорості та відкритості процедури була запропонована норма, про що зазначалося вище, що заявник (або його представник) може брати участь в обговоренні під час засідання Комісії про розгляд поданого ним об'єкта грифування.

Також пропозицію щодо виключення абзацу третього пункту 1 розділу V запропонованого Асоціацією щодо умов скасування грифа враховано частково: доповнено цей розділ «окрім підручників/посібників, що беруть участь у конкурсному відборі відповідно до Порядку конкурсного відбору підручників (крім електронних) та посібників для здобувачів повної

загальної середньої освіти та педагогічних працівників, затвердженого наказом МОН від 21 вересня 2021 року № 1001, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 11 листопада 2021 року за № 1483/37105;».

Не враховано також інші окремі пропозиції та зауваження до проєкту, що вони не змінюють його зміст або не належать до предмета правового регулювання проєкту акта.